

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej państwa

Tomasz Poskrobko

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej

Bezpośrednie

Instrumenty prawno-administracyjne

Administracyjne procedury

Nakazy i zakazy

Normy (standardy)

Pozwolenia emisyjne

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

Pośrednie

Instrumenty ekonomiczne

Instrumenty dobrowolnego stosowania

Instrumenty społecznego oddziaływania

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej

Bezpośrednie

Instrumenty prawno-administracyjne

Administracyjne procedury

Nakazy i zakazy

Normy (standardy)

Pozwolenia emisyjne

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

Pośrednie

Instrumenty ekonomiczne

Instrumenty dobrowolnego stosowania

Instrumenty społecznego oddziaływania

Instrumenty prawno-administracyjne

- ustanowione przez prawodawcę (mocą aktów prawnych) ograniczenia działania lub sposoby postępowania,
- ich celem jest
 - regulacja korzystania ze środowiska
 - zapewnienie jego ochrony,
- mają bezpośredni wpływ na zachowanie podmiotów gospodarczych, tzn. niestosowanie się do tej grupy instrumentów niesie odpowiedzialność prawną

Odpowiedzialność prawna

- Odpowiedzialność prawna to ponoszenie ujemnych, przewidzianych prawem konsekwencji zdarzeń (w tym zaniechań lub działań) oraz stanów zabronionych, przez podmiot, który spowodował dane zdarzenie lub stan.
- W prawie polskim ponoszenie odpowiedzialności za pogorszenie stanu środowiska jest zagwarantowane w Konstytucji RP (art.86).

Rodzaje odpowiedzialności

- POŚ przewiduje 3 rodzaje odpowiedzialności:
 - odpowiedzialność cywilna
 - odpowiedzialność karna
 - odpowiedzialność administracyjna
- poniesie jednego rodzaju odpowiedzialność, nie uwalnia go to od innego rodzaju odpowiedzialności

Odpowiedzialność cywilna

- OC pełni trojakiemu rodzaju funkcję:
 - prewencyjną – zapobieganie i powstrzymanie naruszeniom środowiska,
 - restytucyjną – przywrócenie stanu, jaki istniał przed naruszeniem środowiska. Przywrócenie może mieć dwie postacie
 - przywrócenie stanu poprzedniego,
 - przywrócenie stanu środowiska, który jest pożądany przez przepisy prawa
 - kompensacyjną – naprawienie szkody poprzez skompensowanie szkody, gdy przywrócenie do stanu poprzedniego nie jest możliwe

Odpowiedzialność cywilna

- Odpowiedzialność deliktowa – stron, przed powstaniem szkody nie musi łączyć stosunek cywilnoprawny. Stosunek ten nawiązuje się w momencie, kiedy jeden podmiot wyrządził drugiemu szkodę (odpowiedzialność deliktowa)

Odpowiedzialność karna

- Odpowiedzialność karna pełni rolę represyjną i prewencyjną (konsekwencją kary represji jest prewencja).

Odpowiedzialność karna

- Odpowiedzialności karnej podlegają:
 - osoby fizyczne,
 - osoby prawne (charakter subsydiarny)
 - osoba prawna
 - jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej,
 - spółka z udziałem Skarbu Państwa,
 - jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek,
 - podmiot w stanie likwidacji,
 - przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną,
 - zagraniczna jednostka organizacyjna.

Odpowiedzialność karna

Odpowiedzialnością karną objęte są:

- przestępstwa - czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary
- wykroczenia – czyny zabronione o mniejszym ciężarze gatunkowym i podlegające łagodniejszym sankcjom

Odpowiedzialność karna

- sankcje za przestępstwa nakłada sąd
- sankcje za wykroczenia sąd lub inny organ upoważniony do nakładania mandatów:
 - Policja,
 - strażnicy straży gminnej,
 - inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska,
 - strażnicy leśni, strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej,
 - strażnicy Państwowej Straży Rybackiej,
 - inspektorzy Państwowej Inspekcji Handlowej,
 - inspektorzy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Odpowiedzialność karna

- kary za przestępstwa dotyczącego środowiska :
 - grzywna lub kara pieniężna (podmiot zbiorowy)
 - ograniczenie wolności i pozbawienie wolności,
 - nawiązka,
 - przepadek mienia uzyskanego (pośrednio lub bezpośrednio) na skutek popełnionego przestępstwa
 - obowiązek naprawienia szkody.
 - zakaz promocji i reklamy (np. działalności lub sprzedawanego produktu),
 - korzystanie ze środków publicznych (np. dotacji),
 - korzystanie z pomocy organizacji międzynarodowych,
 - ubieganie się o zamówienia publiczne,
 - prowadzenia określonej działalności
 - podanie wyroku do wiadomości publicznej

Odpowiedzialność karna

- za wykroczenie uprawniony funkcjonariusz może nałożyć
- za wykroczenie sąd może orzec:
 - karę aresztu,
 - ograniczenia wolności,
 - grzywny
 - nagany.
- Ponadto może też zastosować środek karny w postaci:
 - nawiązki,
 - obowiązku naprawienia szkody,
 - podania orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości

Odpowiedzialność karna

- Postępowanie w sprawach dotyczących ochrony środowiska wszczynane jest z urzędu:
 - o przestępstwo przez prokuratora lub Policję,
 - o wykroczenie przez Policję i inne organy (wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, dyrektor parku narodowego, strażnicy leśni, strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej, strażnicy Państwowej Straży Rybackiej).

Odpowiedzialność administracyjna

- OA pełni rolę prewencyjną oraz rolę restytucyjną,
- wszczęcia postępowania administracyjnego następuje z urzędu (własnej inicjatywy organu orzekającego),
- o odpowiedzialności administracyjnej orzeka organ administracji publicznej.

Odpowiedzialność administracyjna

- można wyróżnić trzy zasadnicze elementy odpowiedzialności administracyjnej:
 - możliwość ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko i nakazanie przywrócenia do stanu poprzedniego
 - możliwość wstrzymania działalności zagrażającej środowisku,
 - możliwość wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej.

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej

Bezpośrednie

Instrumenty prawno-administracyjne

Administracyjne procedury

Nakazy i zakazy

Normy (standardy)

Pozwolenia emisyjne

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

Pośrednie

Instrumenty ekonomiczne

Instrumenty dobrowolnego stosowania

Instrumenty społecznego oddziaływania

Zakazy

- dotyczą głównie
 - przemysłowej emisji związków niebezpiecznych dla środowiska i zdrowia człowieka (np. związki arsenu, dioksyny),
 - stosowania technologii niebezpiecznych dla środowiska,
 - uruchomienia zakładu bez odpowiednich urzędzeń ochronnych
 - wolnego wstępu na teren ścisłego rezerwatu przyrody.
 - Strefowanie

Nakazy

- mogą dotyczyć:
 - ograniczenia produkcji ze względu na nadmierną emisję zanieczyszczeń,
 - zamknięcia zakładu ze względu na jego uciążliwość dla ludzi i środowiska,
 - zastosowania urządzeń ochronnych,
 - wdrożenia procedury sporządzania oceny oddziaływania na środowisko

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej

Bezpośrednie

Instrumenty prawno-administracyjne

Administracyjne procedury

Nakazy i zakazy

Normy (standardy)

Pozwolenia emisyjne

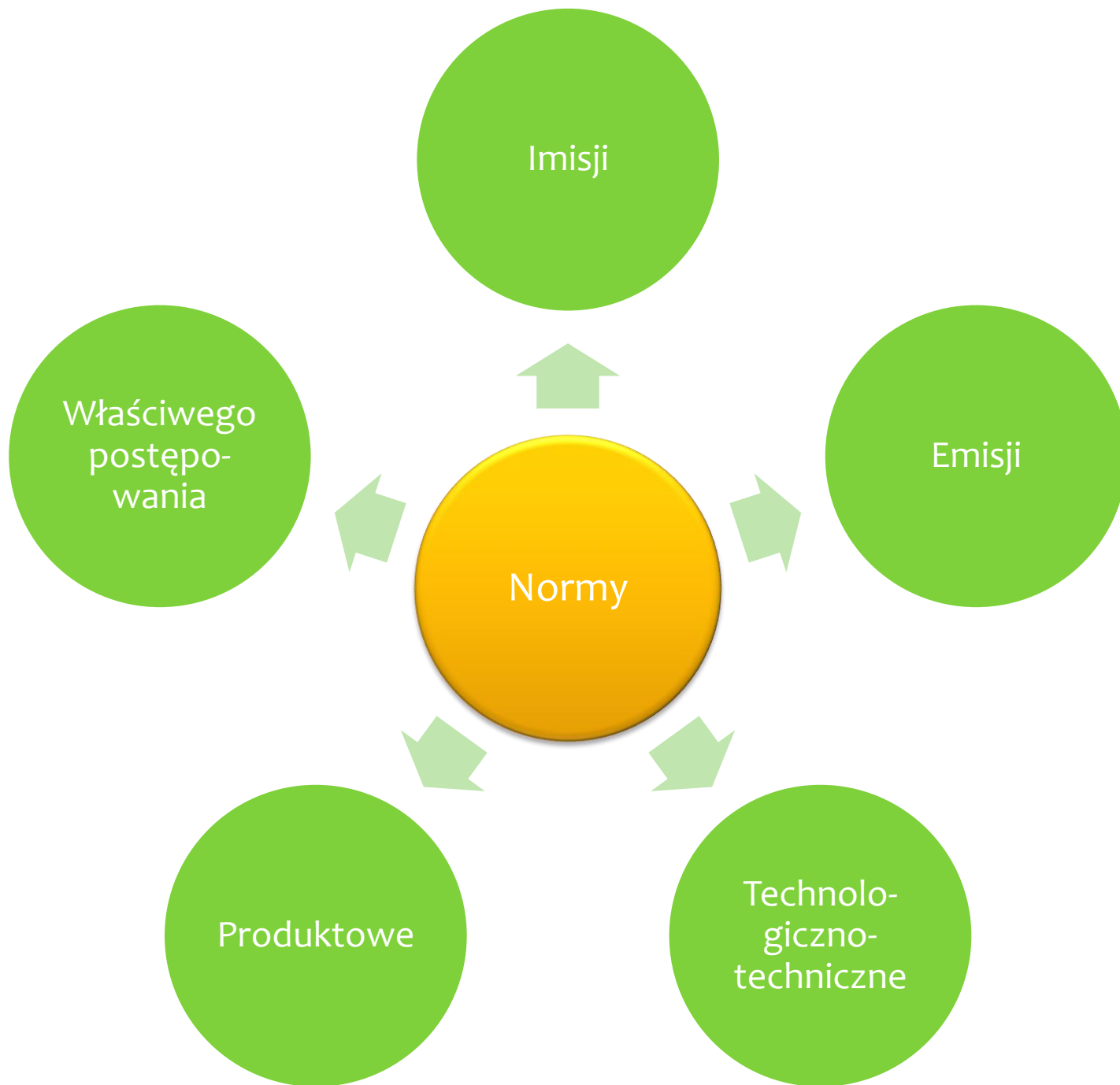
Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

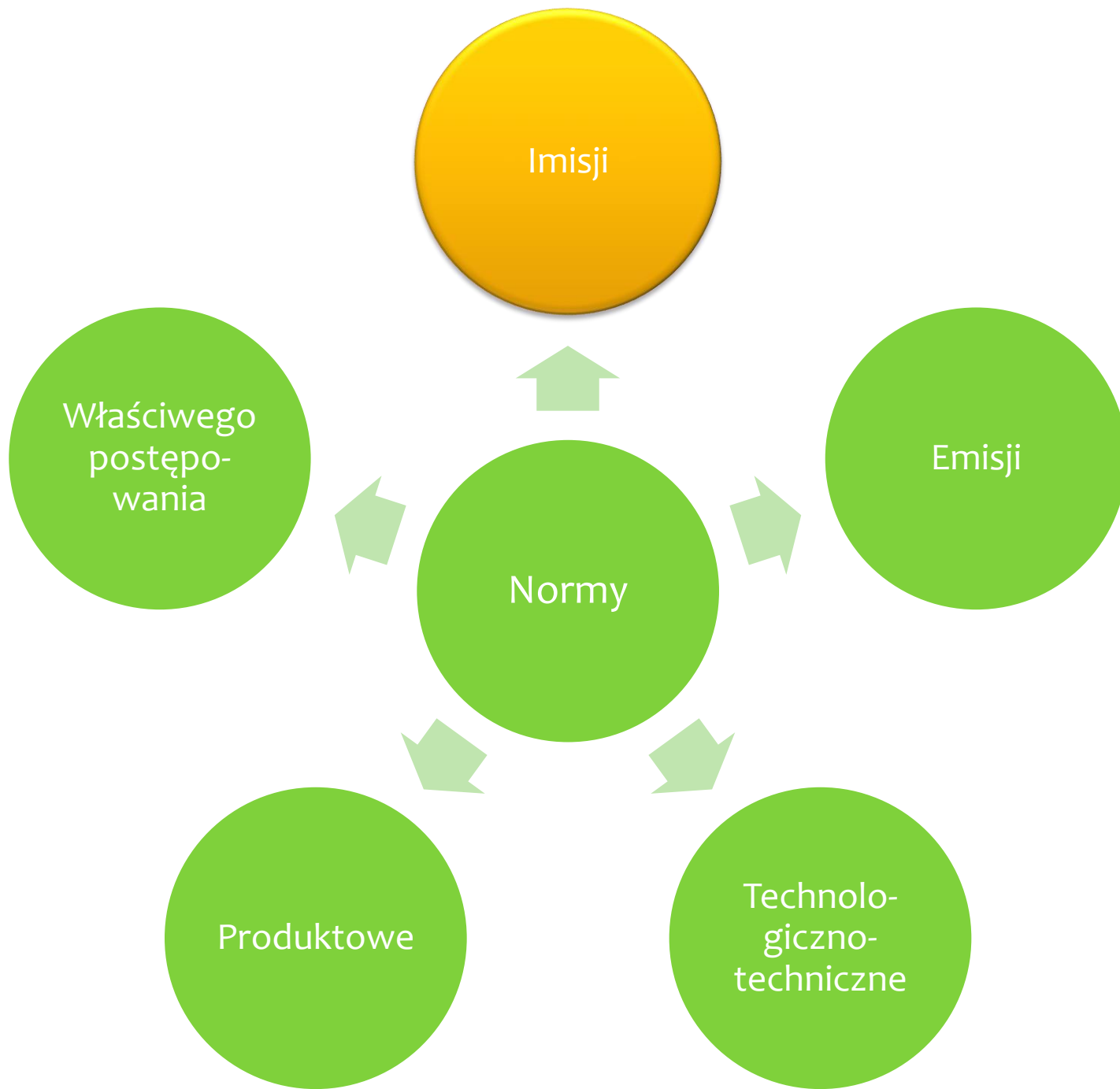
Pośrednie

Instrumenty ekonomiczne

Instrumenty dobrowolnego stosowania

Instrumenty społecznego oddziaływania





Imisji

Właściwego
postępo-
wania

Emisji

Normy

Produktowe

Technolo-
giczno-
techniczne

Normy emisji

- wymagania, które muszą być spełnione w określonym czasie przez środowisko lub jego główne elementy na danym obszarze.
- określają maksymalne, dopuszczalne stężenia substancji zanieczyszczających w środowisku
- Mogą one być zróżnicowane w zależności od obszarów.

Normy emisji

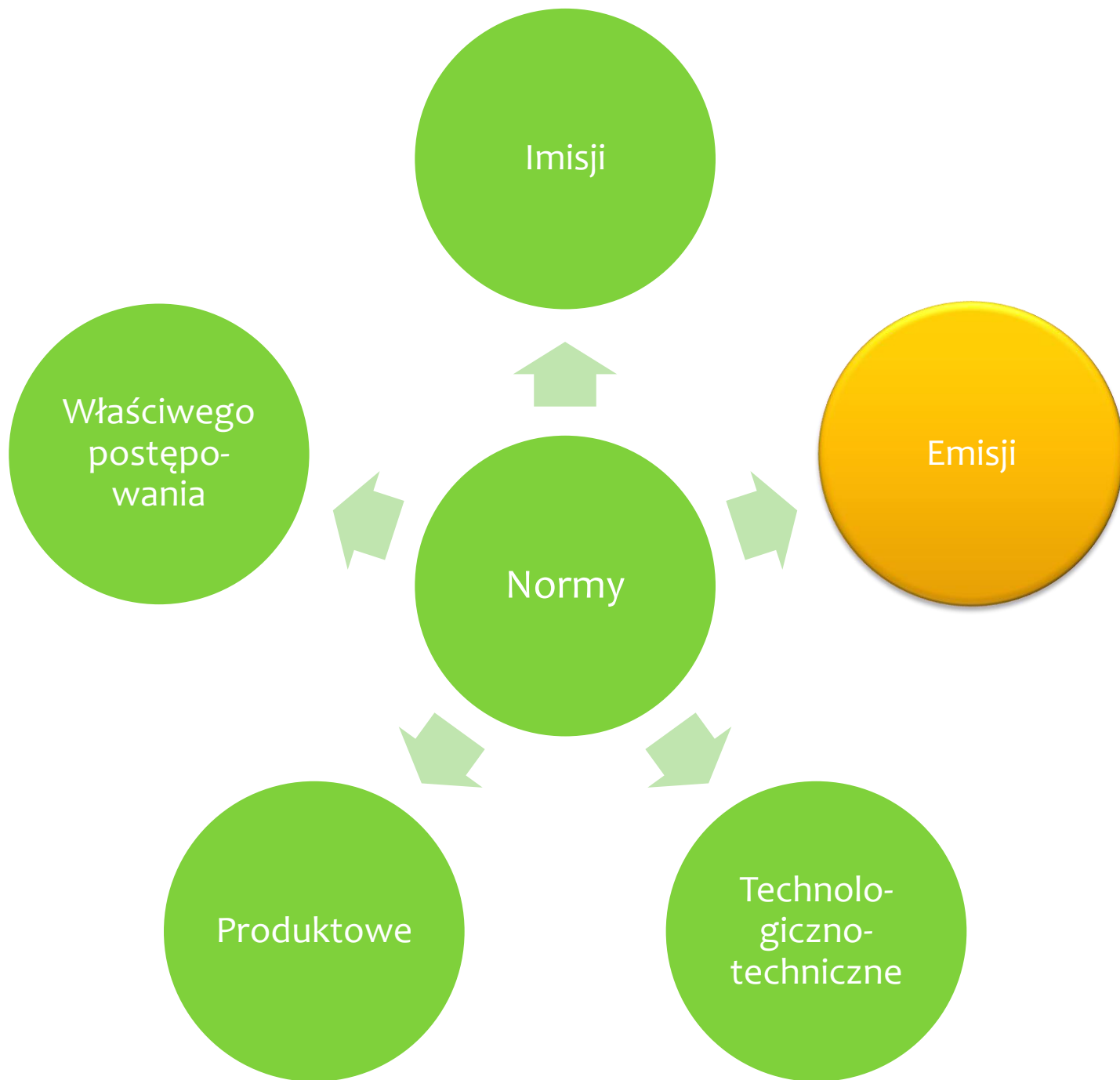
- Standardy jakości powietrza pod kątem rocznej oceny jakości powietrza:
 - dopuszczalne - poziom substancji, który ma być osiągnięty w określonym terminie i który po tym terminie nie powinien być przekraczany (m.in. SO₂, NO₂, CO, benzen, PM₁₀ + Pb, PM_{2,5})
 - docelowe - jest to poziom substancji, który ma być osiągnięty w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych (m. in. O₃, PM_{2,5}, As, Ni, Cd, benzo(a)piren)
 - długoterminowe - poziom substancji, poniżej którego, zgodnie ze stanem współczesnej wiedzy, bezpośredni szkodliwy wpływ na zdrowie ludzi lub środowisko jako całość jest mało prawdopodobny; poziom ten ma być osiągnięty w długim okresie czasu (O₃)
 - alarmowe

Normy emisji

- Standardy jakości gleb
 - glebę uznaje się za zanieczyszczoną, gdy stężenie co najmniej jednej substancji przekracza wartość dopuszczalną
 - Standardy jakości gleby lub ziemi, uwzględniają ich aktualne i planowane funkcje użytkowania
 - Grupa A – grunty na obszarach chronionych
 - Grupa B – grunty rolne i leśne, nieużytki oraz grunty zurbanizowane
 - Grupa C tereny przemysłowe, użytki kopalne, tereny komunikacyjne

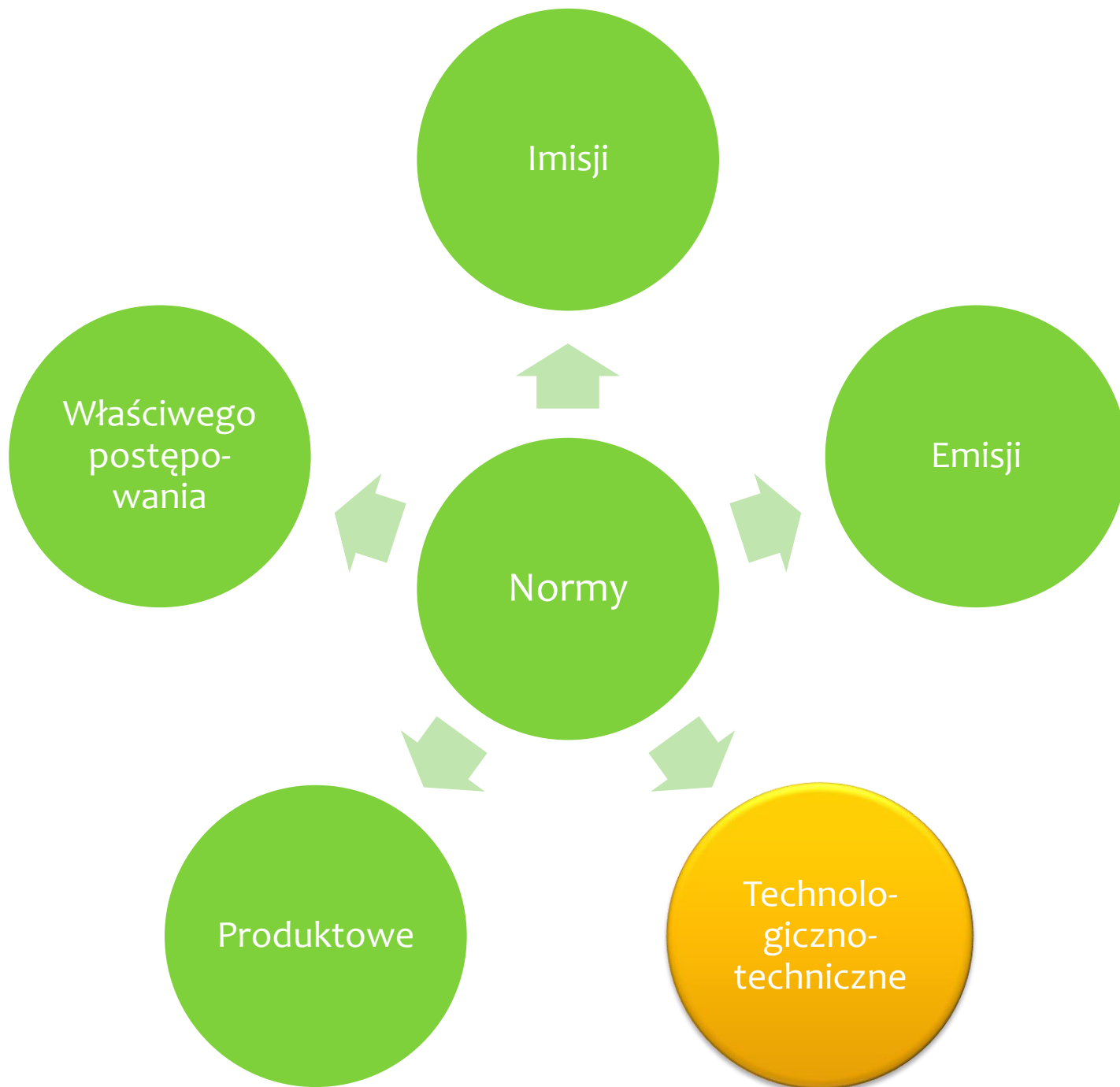
Normy emisji

- Standardy jakości wód (w tym wody pitnej)
 - wyróżnia się standardy wód powierzchniowych, wód podziemnych oraz wody pitnej
 - wyróżniają stan ekologiczny i chemiczny, a w przypadku wód podziemnych stan ilościowy i chemiczny, przy czym stan ogólny określony jest przez gorszy z nich.



Normy emisji

- Celem norm emisyjnych jest ograniczenie ilości wydalanych zanieczyszczeń według ich rodzaju do poziomu umożliwiającego naturalną asymilację przez ekosystemy.
- Dzielą się na:
 - indywidualnie
 - powszechnie
- Dotyczą instalacji i urządzeń
- Dotyczą zanieczyszczeń materialnych i niematerialnych



Imisji

Właściwego
postępo-
wania

Emisji

Normy

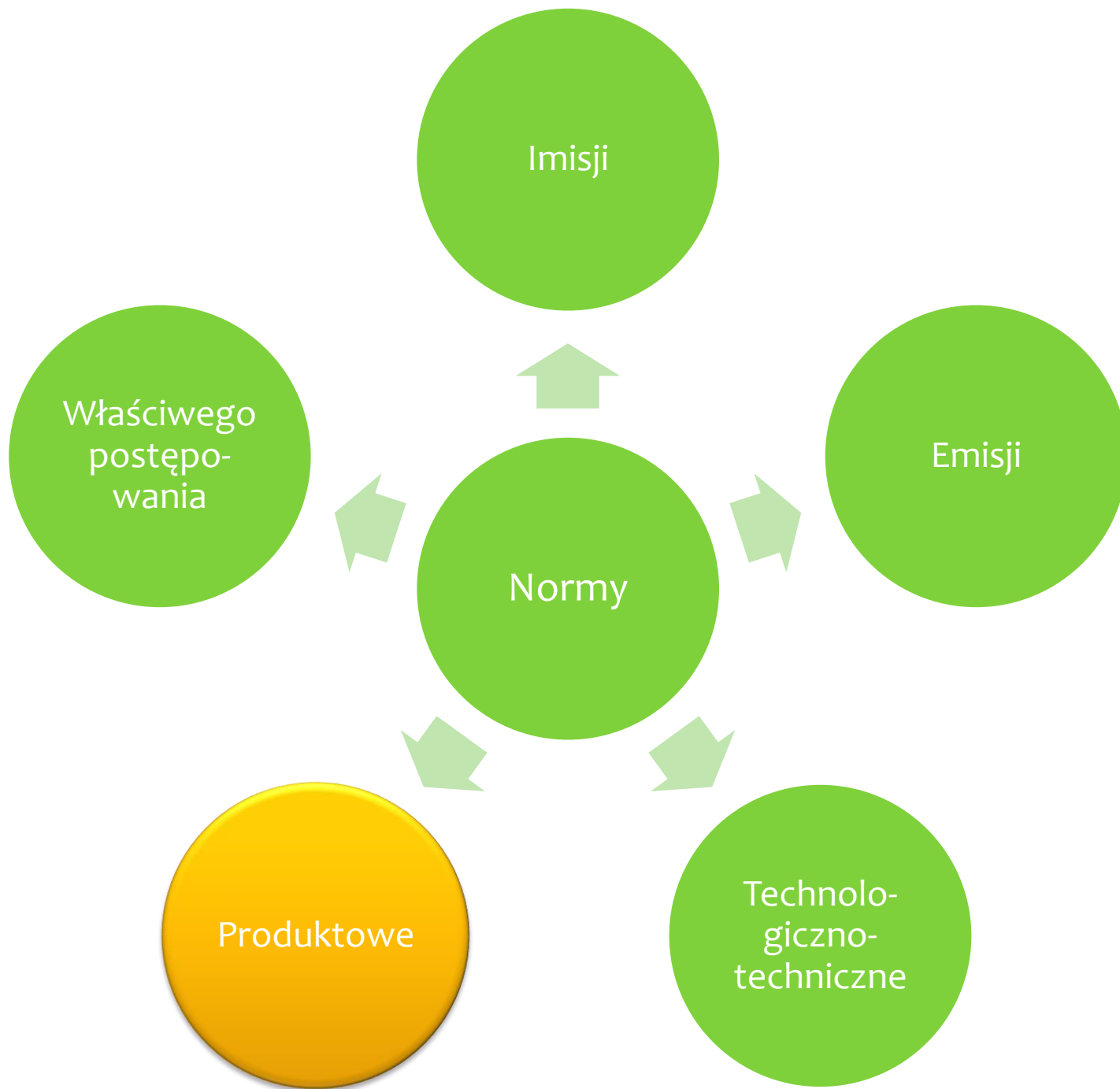
Produktowe

Technolo-
giczno-
techniczne

Normy

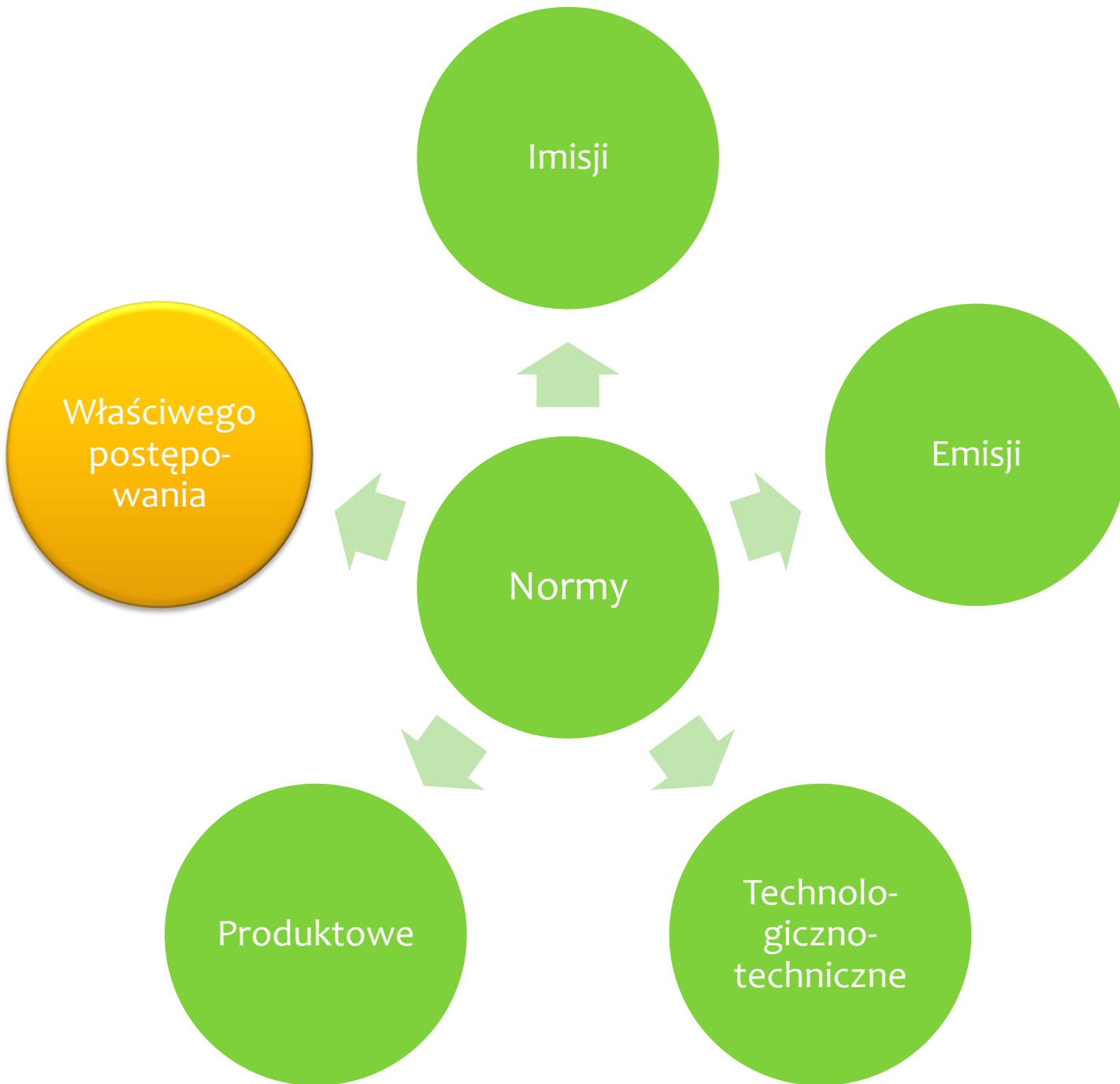
techniczno-technologiczne

- określają rodzaj i maksymalną ilość zanieczyszczeń, które mogą powstać w danym procesie produkcyjnym lub podczas użytkowania danego urządzenia
- najlepsze dostępne technologie (BAT):
 - dokumenty referencyjne BAT (tzw. BREF-y) opracowywane przez Europejskie Biuro IPPC w Sewilli;
 - poradniki branżowe opracowywane na zlecenie Ministerstwa Środowiska
 - dokumenty referencyjne narodowych agencji ochrony środowiska, Banku Światowego, OECD, stowarzyszeń branżowych
 - opracowania i publikacje naukowo-techniczne;
 - ekspertyzy
- EURO



Normy produktowe

- określają proekologiczne cechy lub parametry produktu, którego zużycie lub użycie może być uciążliwe dla człowieka lub środowiska. Są one ściśle związane z jakością produktu
- Normy produktowe określają:
 - fizyczny lub chemiczny skład produktu,
 - procedury postępowania z produktem, jego pakowania i oznakowania,
 - ilość zanieczyszczeń, które mogą zostać uwolnione w czasie użytkowania.



Normy właściwego postępowania

- ustanawia się w stosunku do tych czynności, które są stosunkowo powszechne, a jednocześnie trudne do monitorowania i ciągłej kontroli.
- Mogą dotyczyć
 - przewóz substancji niebezpiecznych,
 - przechowywanie i niszczenie przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po środkach zużytych,
 - oszczędności energii, zachowanie turystów na obszarach prawnie chronionych

Instrumenty realizacji polityki ekologicznej

Bezpośrednie

Instrumenty prawno-administracyjne

Administracyjne procedury

Nakazy i zakazy

Normy (standardy)

Pozwolenia emisyjne

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

Pośrednie

Instrumenty ekonomiczne

Instrumenty dobrowolnego stosowania

Instrumenty społecznego oddziaływania

Pozwolenia

- Korzystanie ze środowiska wykraczające poza ramy *korzystania powszechnego* może być (choć nie zawsze jest) obwarowane obowiązkiem uzyskania pozwolenia,
- ustala ono zakres i warunki korzystania ze środowiska,

Pozwolenia emisyjne

- Pozwolenia wymaga eksploatacja niektórych instalacji i urządzeń powodujących:
 - wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - wytwarzanie odpadów,
 - emitowania hałasu,
 - emitowania pól elektromagnetycznych

Pozwolenia emisyjne

Wydawanie pozwoleń:

- starosta
- wojewoda w odniesieniu do:
 - przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wynika z przepisów o ochronie środowiska;
 - eksploatacji instalacji na terenach zakładów zaliczanych do tych przedsięwzięć;
 - dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych

Pozwolenie wydawane jest na czas oznaczony, nie dłuższy niż 10 lat

Pozwolenia emisyjne

Pozwolenie określa między innymi:

- wielkość dopuszczalnej emisji w warunkach normalnego funkcjonowania instalacji,
- maksymalny dopuszczalny czas utrzymywania się uzasadnionych technologicznie warunków eksploatacyjnych odbiegających od normalnych,
- zakres i sposób monitorowania procesów technologicznych i sposób postępowania w przypadku uszkodzenia aparatury pomiarowej,
- sposób i częstotliwość przekazywania informacji i danych organowi wydającemu pozwolenie.

Pozwolenia emisyjne

Odpowiedzialność prawna

- Podmiot, który eksploatuje instalację bez wymaganego pozwolenia lub z naruszeniem jego warunków, podlega karze aresztu albo ograniczenia wolności, albo grzywny (w wysokości od 20 do 5.000 złotych);
- podmiot nie posiadający wymaganego **pozwolenia zintegrowanego** wnosi opłaty podwyższone o 500% za wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza, pobór wód, wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi oraz opłaty podwyższone za składowanie odpadów za każdą dobę składowania;
- w razie wprowadzania przez podmiot korzystający ze środowiska substancji lub energii do środowiska bez wymaganego pozwolenia lub z naruszeniem jego warunków wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wstrzymać, w drodze decyzji, użytkowanie instalacji.

Pozwolenia zintegrowane

- Pozwolenie zintegrowane wymagane jest dla prowadzenia instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej w niej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych, albo środowiska jako całości.
- Obowiązkowe dla szeregu instalacji:
 - w przemyśle energetycznym do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MWt
 - w hutnictwie i przemyśle metalurgicznym
 - w przemyśle mineralnym
 - w gospodarce odpadami
 - i inne

Pozwolenia zintegrowane

- pozwolenie zintegrowane zastępuje następujące pozwolenia na:
 - wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza
 - wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi
 - na wytwarzanie odpadów
 - na emitowanie hałasu do środowiska
 - na emitowanie pól elektromagnetycznych
 - pozwolenie wodnoprawne na pobór wody
- Dwa przejawy integracji:
 - jedno pozwolenie określa warunki emisji dla wszystkich instalacji położonych na terenie zakładu,
 - pozwolenie zintegrowane określa warunki emisji gazów i pyłów do powietrza oraz zasady postępowania z odpadami nawet gdyby pozwolenia cząstkowe w tym zakresie nie były wymagane

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne

- Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne dotyczą użytkowania środowiska.
- Są to:
 - koncesje na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż,
 - koncesje na wydobywanie kopalin ze złóż,
 - koncesje na bezzbiornikowe magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów w górotworze,
 - pozwolenie wodnoprawne w zakresie: wykonywania urządzeń wodnych, poboru wód, rolniczego wykorzystania ścieków,
 - pozwolenia na wycinanie drzew i krzewów.
 - decyzje ustalające warunki regulacji cieków wodnych, budowy wałów przeciwpowodziowych, robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych,
 - decyzje o zamianie lasu na użytek rolny,
 - decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (o ile nie ma planu zagospodarowania przestrzennego)

Pozwolenia eksploatacyjno- reglamentacyjne

- Organem właściwym do wydawania pozwoleń eksploatacyjno-reglamentacyjnych jest Minister Środowiska, wojewoda (koncesje) i starosta oraz wójt lub burmistrz gminy (wycinanie drzew i krzewów).